KORT en WAARACHTIG

VERHAAL

Van't gebeurde ſedert den 31. Mey 1691. tot den 21. Aug. 1692.

In den Kerkenraad en Claſſis van Amſterdam, en de Synode van Noord-Holland.

In de ſake van

BALTHASAR BEKKER,

S S. Th. Dr. en Predikant tot Amſterdam;

Over ſijn Boek genaamd

De BETOVERDE WEERELD.

t'AMSTERDAM.

By DANIEL VAN DEN DALEN, Boekverkoper op 't Rockin ter ſyden de Beurs, 1692.

DE BELOFTE VAN DEN BOEK

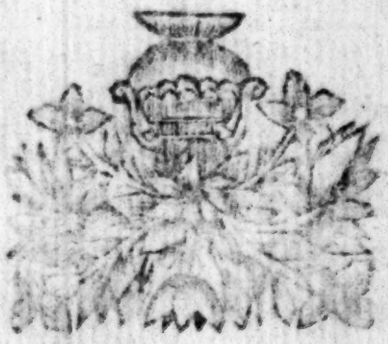

DE BELOFTE VAN DEN BOEK

Aan de Edele, Grootachtbare, Wijſe, Voorſienige, en ſeer diſcrete Heeren, den

SCHOUT, BURGERMEESTEREN, SCHEPENEN en xxxvi. RADEN der ſtad Amſterdam.

Mijne Heeren.

NA dat een Profeſſor en een Predikant van Vtrecht uwe Edd. Gr. Achtb. hebben derren opdragen hunne ſchriften, geſchikt tot beſwaringe van my, die door Gods genade een getrow Predikant, en een vreedſaam Borger in uwe Stad, en in beiden een gehoorſaam Onderdaan Vwer goede Regeeringe ben: ſo en heb ik niet de minſte vreeſe, dat het my ſal qualik afgenomen worden, dit beknopt verhaal myner ſaken, en uit dat bloot verhaal een klaar bewijs myner onſchuld Vwe Edd. Gr. A A. toe te ſchryven. Want ook, alſo het klaarlik blijkt, dat van de genen, wien ik alle tot een toe altijd met gedienſtigheid ontmoet, ende nooit enige de minſte oorſaak van misnoeginge gegeven hebbe; de vyanden my veroordeeld en de vrienden my doorgaans verlaten hebben: my, die de ganſche Borgerye voor getuigen houde myner ſuiverheid en ſtandvaſtigheid in de Leere, en opreghtigheid in mynen wandel; ſo veel als de menſchelike ſwakheid en onvolmaaktheid lyden kan: ſo zijt Gy degenen, Edd. Gr. A A. Heeren, tot welke ik my moet begeven; ten minſten om deſelve met dit kort geſchrift (dat den Leſer niet verveelen kan) te berichten, hoe de ſaken tot op heden met my ſtaan. En dit doe ik dies te eerder,

om

om dat myn een mond tegen ſo vele niet kan open ſtaan, die daar daghelijx op uit zyn, datſe my op allerhande wyſe met onwaarheden belaſten, om hun eigen misbedrijf en onverſchonelike ongeregeldheid ſo veel doenlik te verſchonen. Ende kan ik uwe Edd. Gr. A A. wel verſekeren, dat ik ſeer ſorgvuldig ben geweeſt, om niet dan d'opreghte waarheid te ſchryven: die altyd overvloediger blyken kan uit de publijke Acten van Kerkenraad, Claſſis en Synodus; ende voorts door oor- en oog getuigen, die de handelingen hebben bygewoond. Die daar anders van bewuſt is, tone my de allergeringſte onwaarheid in dit geſchrifte, ik ſalſe beteren. Dan ik bevinde tot mijn leed, dat het waar is 't gene Paulus ſchrijft, dat God alleen waarachtig is, maar alle menſchen leugenachtig. Dies bidde God, in wiens goedheid ik volkomelik beruſte, dat hy ons meer en meer heilige in ſijne waarheid: ende Uwe Edd. Gr. A A. lang bewaare en verſterke in 't beſtuur van deſe grote en vermaarde ſtad; tot de meeſte ruſt en eenigheid der geheele Borgerye, en beſonderlik van de gereformeerde Kerk: onder welken ik na mijn gering vermogen nooit ophouden ſal, mijn talentje tot gemeenen nutte aan te leggen, onder uwe E. Edd. Gr. A A. gunſtige beſcherminge, ſo verre, en in ſulken voegen als deſelve ſullen oordeelen te behoren: alſo ik ben, en altijd bereid te blyven,

Edd. Gr. Achtb. wyſe Voorſ.
Diſcrete Heeren,

In Uwe Stad Amſterdam,
deſen 21. Aug. 1692.

Uwer Edd. Gr. A A. gehoorſaam onderdaan en bereidwillige dienaar in Gode,

Bekker

Voorberight aan degenen die der kerklike Ordeningen onses lands onkundig zyn.

DOor alle de vereenigde Nederlanden worden alle kerkelike saken, so van Regeeringe als van Bedieninge, door driederleye personen, in driederleye kerklike vergaderinge behandeld.

De personen zyn Predikanten, Ouderlingen en Diakenen.

De vergaderingen zyn Kerkenraden, Classen en Synoden.

In saken van Bedieninge is het Prediken, Catechiseeren, Dopen, uitdeelen des H. Nachtmaals en bevestigen van den Huweliken staat, mitsgaders van Predikanten, Ouderlingen en Diakenen den Predikanten alleen, en niemant anders aanbevolen.

Het besorgen der Armen in de Gemeinte is 't besonder werk van Diakenen;

Welke tot saken van Regeeringe, het zy in 't geheel het zy ten deele, mede worden ingelaten by de Kerkenraden die de grootste niet en zyn; maar nooit in Classen en noch minder in Synoden.

Doch hebben d' Ouderlingen plaats in alle drie, beneffens de Predikanten, ende met even groot reght; behalven dat het hoofdbestier meest by de Predikanten is.

Ieder stad of dorp heeft synen Kerkenraad, behandelende alle saken, die hunne Kerk besonderlik betreffen.

Een Classis bestaat uit verscheidene Kerkenraden: uit welken alle Predikanten, hoofd voor hoofd gereghtigd zyn, daar te verschynen; maar Ouderlingen uit ieder Kerkenraad maar een, of uit de grootsten, gelyk hier t' Amsterdam, niet meer dan twee.

Aldaar worden verhandeld alle saken, die voor een Kerkenraad te swaar zyn, of d' anderen mede aangaan, of by appel daar gebraght zyn, of gebraght moeten worden in de Synode.

Het examineeren van Proponenten, en het approbeeren van de Beroepingen der Predikanten, en 't bevestigen derselven in den dienst, is het eigen werk van de Classis.

Ieder

Ieder Kerkenraad of Classis heeft hare vaste tyden van byeenkomste, d'eene meer d'andere min, na dat onder haar veel te doen valt; of word ook buiten tyds over bysondere voorvallen by een geroepen.

Niet een Classis so groot, dat het sich over een geheele Provincie uitstrekt: maar elke Provincie heeft verscheidene Classen, ende 's jaars eene Synode; uitgesonderd Holland datter twee heeft, ende Zeeland heefter geen, dan wanneer 't den Staten van den Lande eens believen sal.

In Gelderland en d'aangrensende buitendeelen zyn negen Classen: als dat van Niewmegen, Zutfen, Aarnhem, Harderwyk, Bommel, Tiel, 's Hertogenbosch, Kempen en Peelland, en Maastricht.

Zuid-holland heefter elf; Dordrecht, Delft, Leiden, Gouda, Rotterdam en Schieland, Gornichem, den Briel, of voor en Putten, 's Gravenhage, Woerden, Buren en Breda.

Noord-holland ses: zynde de Classis van Haarlem, Amsterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuysen, Edam.

Zeeland vier: dat van 't eiland Walcheren en de plaatsen in Vlaanderen onder desen Staat behorende, van ter Goes en Zuidbeverland, van Zierikzee, en van Tolen.

Het Sticht Utrecht drie: van Utrecht, Amersfoort, Reenen en Wijk.

Vriesland ses; Leewarden, Bolsward, Franeker, Sneek, Dokkum, en Sevenwolden, welke vergadert op 't Heerenveen.

Overyssel vyf: Kampen, Deventer, Swoll, Steenwijk en Vollenhove; doch dese twee laatste worden in sommige saken maar op een Classis gerekend.

Groningen en Omlanden seven: zynde dat van de Stad en het Goreght; van 't Westerquartier; van de landstreken genaamd de Marne, 't Halfamt en Ubbega, 't welk dikmaals van vergaderplaats veranderd is, tot Middelstum, Loppersum, Appingadam, en de beide Oldamten met het Westerwoldingerland.

Derselver Synodus vergadert het een jaar in de stad Groningen, en het ander binnen Appingadam, ontrent het begin van Mey, een week of twee onbegrepen. Ende verschynen daarin uit de Clas-

sis

ſis van Groningen twee Predikanten met eenen Ouderling, en uit ieder van de ſes anderen drie Predikanten ſonder Ouderling.

Het naaſt daar aan volgende Synode is dat van Frieſland, als hebbende tot haren vaſten tyd de week na de Pinxterweke, ouden ſtijl: ende beſtaat uit twee Predikanten met twee Ouderlingen uit ieder Claſſis.

Het derde is dat van Overyſſel; wordende altyd gehouden in de tweede weke na de Pinxterweek, ouden ſtyl; en komen daarin twee Predikanten, en twee Ouderlingen uit ieder van de drie eerſte Claſſen; ende uit de twee laatſten van elk een.

Het vierde is dat van Zuid-holland, ende begint altyd op den eerſten dingsdagh der maand Julius; waar in verſchynen uit ieder Claſſis drie Predikanten ende een Ouderling.

Het vyfde is dat van Noord-holland, beginnende op den laatſten dingsdagh derſelfde maand: en uit twee Predikanten en twee Ouderlingen van ieder Claſſis beſtaande.

Het ſeſde is dat van Gelderland, ende komt by een in 't begin van Auguſtus ouden ſtyl; hebbende twee Predikanten, en twee Ouderlingen uit ieder Claſſis: ende word alleenlik gehouden het een jaar tot Zutfen, het ander tot Niewmegen, het derde tot Arnhem of Harderwijk by beurte.

Het Synodus van Utrecht word van allen laatſt, ende altyd binnen de ſtad Utrecht gehouden, in de maand September: en komen daar uit ieder Claſſis drie Predikanten, en twee Ouderlingen.

De plaatſe der byeenkomſt verandert van jaar tot jaar by die van Vrieſland, Overyſſel, Zuid- en Noord-holland; gaande rondom door alle Claſſen.

De Synoden ſcheidende, maken *Deputatos* of Gedeputeerden, voor 't geheele jaar, die de ſaken hen in laſt gegeven uitvoeren, en op de volgende Synode verantwoorden. Derſelver heeft Zuid-holland vier, en Noord-holland twee; alle Predikanten, en geen Ouderlingen.

Boven deſe ſenden de Synoden aan malkanderen hare *Correſpondenten*, elk een, behalven dat Zuid- en Noord-holland, als malkanderen ſo veel nader zynde, wederſyds twee Correſpondenten ſenden en ontvangen. En dit is om onderlinge eenig-

heid in de Leere en gemeenſchap in 't Kerkbeſtier te onderhouden.

De ſaken die aldaar behandeld worden zyn tweederley: ſommige die daar gebraght worden by appel; andere, die den gemeenen ſtaat der Kerken zyn betreffende.

Over die van d'eerſte ſoorte heeft elk lid eene ſtem, de genen namentlik die uit de Claſſen, onder die Synode die dan is behorende daar toe afgeſonden zyn, maar de *Gedeputeerden* en de *Correſpondenten* niet meer dan een advys; ſo dat hunne ſtemmen niet gerekend werden om een beſluit te maken. Maar de kraght van beſluiten beſtaat alleenlik in de ſtemmen van de eigentlike leden der Synode, die uit d' onderhorige Claſſen daartoe afgeſonden zyn.

En dat ook niet in alle dingen, maar alleenlik die beſondere ſaken of perſonen zyn betreffende, ofte by appel aan de Synode zyn gebraght.

Doch in ſaken den gemeenen ſtaat der Kerken betreffende ſtemmen ſy niet hoofd voor hoofd; maar by Claſſen: en dat ook niet na hun eigen goeddunken; maar ſo als in hunne Claſſen eerſt daar over geſtemd, en by de meeſte ſtemmen ook beſloten is.

Tot dien einde worden eerſt *Gravamina*, dat is Beſwaarniſſen, in ieder Claſſis voorgeſteld, en aan 't Synodale Claſſis (dat is, daar 't Synode dan ſal weſen) toegeſonden; die elke Gravamen aan alle Claſſen omſend, welke dan ook noch voor den tyd der Synode daarop vergaderen, en by meerderheid van ſtemmen hun goedbedunken ſeggen: 't welk dan door hunne Gecommitteerden ter Synode ingebraght, en aldaar met de meeſte ſtemmen van de Claſſen ook beſloten word.

Ende dit wel, ſo verre als het ſaken zyn, die tot wechneeminge van misbruik in d' uiterlike zeden, of tot goede ordre in het kerkgebruik zyn ſtrekkende: maar niet die de Leere betreffen; waar over ieder Kerkenraad, en in deſelve ieder lid gevraagd moet worden, en na behoorlyk onderſoek daar over ſyn gevoelen ſeggen:

Te weten ieder Predikant en Ouderling in ſijnen Kerkenraad, ieder Kerkenraad in ſijn Claſſis, en ieder Claſſis in hare eigene Synode: op dat ſo algemeenlik blyken magh, welke zy de Leere

(niet

(niet ſo ſeer der Kerken, want dan moeſten alle ledematen eerſt gevraagd zyn, maar) die men opentlik tot ſtichtinge in onſe Kerken leeren magh.

Beright van 't verhandelde in Kerkenraden, Claſſen en Synoden in opſighte van myn Perſoon en Boek.

Nu ſal het licht zyn te verſtaan, op wat wyſe men met my gehandeld heeft, in de ſake van myn Boek dat ik de Betoverde Weereld noeme: te weten in het openbaar, by Kerkenraden, Claſſen en Synoden; en wel beſonderlik nu laatſt in de Noordhollandſche Synode: waaraf ik kortelik alhier verhaal ſal doen, ſo als ſich de ſaak in 't openbaar heeft toegedragen; ſonder te vermelden van beſondere driften die ſommige in hunne adviſen of beleid en pogingen, hier en daar voor dien tyd, of doe daar ter plaatſe lieten blyken.

Den 31. Mey des voorledenen jaars, maaktemen in myn afweſen d' eerſte ſwarigheid op myn Boek in den Kerkenraad alhier: 't welk by my vernomen zynde, braght ik het daar ſelf op den 14 Juny, verſoekende; (gelyk ook alle leden aannamen) het Boek te doorleſen, en dan met my *in conferentie te treden*; en dat ik tot ſo lange het herdrukken van myn werk ſoude laten ſteken.

Daarop den 17 na Frieſland gegaan, daarmen deſe ſaak op de Synode brengen wilde, bevond ik na myne t'huis komſt op den 5 July dat de Kerkenraad myn Boek, op enige Extracten, door de Gecommitteerden voorgeleſen, al op den 28. eenpariglik (ſo 't hiette) *verfoeid* hadde, en dat ſy eiſchte *ſatisfactie*.

't Welk by my aangemerkt als afgeweken van den eerſten wegh der wederſijds bedongene *conferentie*, die door ſulk een vooroordeel in mijn afweſen geveld, genoegſaam afgeſneden ſcheen: ſo maakte ik ſwarigheid, in wat voegen ſatisfactie aan den Kerkenraad te geven; verſoekende dat ik in aanſien van 't voorſchreven vooroordeel van *verfoeijnge* eerſt wederom in mijn geheel geſteld moght worden: 't welk my geweigerd wierd, en alleen 8. dagen tijds gegeven my te bedenken.

Op den 12. dan die Extracten overneemende, onder betuiginge nochtans van des ongehouden te zijn, maakte ik tſedert enige

korte aantekeningen op de ſelve : doch niet voor dat de naaſte Donderdagh zijnde den 19. was voorbygegaan; alſo ik wederom in den Hage over ſaken van de Claſſis opgehouden wierd.

's Maandaghs daar aan, zijnde de 23. wierd deſelfde ſaak ook in de Claſſis aangenomen : die insgelijx op enen tijd als ik in haren dienſt buiten de vergaderinge was, beſloot, dat ik 't gemelde Boek ſonder hare voorgaande viſitatie en approbatie niet en ſoude moghen uitgeven. En de leden van den Kerkenraad daar tegenwoordig, ſtemden dit al mede toe, en maakten tſamen deſe Reſolutie.

Van welken ik, als *Doctor Theologiæ* appelleerde tot de Synodus; om door ſtilſwygen aan dat beſluit niet vaſt te zijn : en betuigde op den 26. in den Kerkenraad, voortaan ongehouden te zijn, de perſſe langer te doen ſtille ſtaan; om dat die van den Kerkenraad de ſake hebbende gegeven aan de Claſſis, nu niet meer in ſtaat waren om met my daar over iets te doen.

Tot het laatſte evenwel my latende geſeggen, quam ik 's Maandaghs, den 30. met de 5. Gecommitteerden des voormiddaghs ontrent twee uren lang in conferentie; welke des namiddaghs rapporteerden, dat ſy daar aan geen genoegen namen : dies my alleen tot den naaſten Donderdagh toe wierd tyd gegeven om my nader te bedenken.

's Anderen daaghs begon t'Edam de Noordhollandſche Synode : ende gaf ik op den beſtemden Donderdagh den 2. Aug. in den Kerkenraad over ene Verklaringe in geſchrifte, van my ſelf opgeſteld, waarmede ik hen meende te voldoen; ende ſulx te meer, om dat verſtandige luiden deſelve geſien hebbende, oordeelden dat die aan den Kerkenraad behoorde te voldoen.

Maar de vergadering Sondagh den 5. 's avonds wederom beleid, na dat de leden elk een afſchrift van dat ſchrift genomen hadden, oordeelde, dat *geen vergenoeginge* daarin neemen konden: ſonder datſe my daaraf enige de minſte reden ſeiden; niet tegenſtaande dat ik daar op rondelik verklaarde, meer voldoeninge te willen geven, ſo ik konde, ende weten moghte wat daar aan na 't oordeel van de Broederen ontbrak.

In de Synodus was ondertuſſchen uit den name van drie Claſſen,

Edam,

Edam, Haarlem en Hoorn gevraagd, hoe de ſaken ſtonden van mijn Boek: meer en hadden ſy niet in laſt; en alſo ook ganſch geen reght, om daar over in die vergaderinge enige verhandeling aan te ſtellen, daar de handelingen van den Kerkenraad noch niet eens in de Claſſis waren gebraght geweeſt. Maar 't gene de Claſſis ſelf daar in beſtaan hadde te doen, konde wel van daar in de Synode komen, indien ik mijn Appel, op den 26. July aangetekend, hadde willen vervolgen.

De Synodus eehter om de ſaak in handen te krygen, ontbood den Kerkenraad met de Extracten die ſy uit mijn Boek gemaakt hadden, en myne beantwoordingen op deſelve; insgelyx my ſelf mede tegens Woenſdagh den 8. Aug. 's morgens. En de Bode ſtond gereed met paard en chaiſe, om tot dat einde na Amſterdam te gaan; eer noch eens in de Vergadering was voorgeſteld, of men ons ontbieden ſoude.

Ik was daar op den tijd, ende wierd gevraagd, (hoewel dat nooit de wyſe van den hogen Reghter is) of ik mijn Appell vervolgen ſoude, ende gaf tot antwoord: *dat ik wel om redenen die ik dies tijds hadde het Appel had aangetekend; maar om andere redenen die my tſedert voorgekomen waren, het nu niet ſoude vervolgen.*

Daar wierd dan een ander middel aangewend om my daar bank vaſt te maken: te weten, datmen (eer de Kerkenraad verſcheen) 8. Gecommitteerden maakte, 6. Predikanten en twee Ouderlingen, om insgelijx Extracten uit mijn Boek te maken, welke men dan by die van den Kerkenraad moght voegen, welx Gecommitterden men 's namiddags was verwachtende.

Sy quamen ook, deden een verhaal van 't gene ſy gedaan hadden ter ſake van mijn Boek, overleverden de Extracten, met mijne aantekeningen op de kant daar bygevoegd, ende gingen uit.

Daar op wierden die Extracten op een onverſtaanbare wyſe van den Præſes voorgeleſen; ſonder dat het vierde deel der leden, en noch minder omſtaanders ooit het Boek ſelf kenden; d'eerſte druk in 8°. niet meer te bekomen zynde, en de nieuwe in 4°. nu eerſt uitgekomen, ende noch van weinigen geſien.

Na 't leſen wierd den Kerkenraad het ſchrift wederom gegeven,

ſonder

ſonder dat het was gecopieerd; veel weiniger met het Boek ſelve vergeleken: ende nochtans hunne handelingen dien aangaande in alles hogelik gepreſen; waar mede hen wierd toegelaten, noch dien avond wederom na huis te keeren, gelijk ſy deden.

's Anderen daags morgens waren de Gecommitteerden der Synode met hunne Extracten klaar, en dat uit een Boek van 50. vellen papiers, daar ſommige van hen niet een eenig blad in geleſen hadden, wanneer ſy op gemeenen name ter vergaderinge rapporteerden, ende oplaſen 't gene by hen (ſo als 't hiette) was geextraheerd.

Daar op wierd ik ſelf geroepen, niet wetende watmen my te ſeggen hadde: dan 't was, datmen my bykans drie uren lang op de meeſte ſtukken ondervraagde, die ſy uit mijn Boek getrokken hadden; ſonder dat ik iets in ſchrift daar af geſien hadde, veel min gelegentheid of tijd gehad, om die ſchielike Extracten by myn werk ſelf na te ſien.

En meinende gedaan te hebben, wanneer de vergadering voormiddagh ſcheidde: ſo wierd my echter geſeid, dat ik achtermiddagh eens had wederom te komen, 't welk ik verſtond van't afſcheid datmen my dan geven wilde. Maar gekomen zynde wierd ik als voren, en wel ruim 3. uren lang geexamineerd: ten aanhoren van menigte Predikanten, die den ganſchen tijd daar tegenwoordig waren, en waar van verſcheidene getuigden, datſe my met groot genoegen hadden aangehoord.

Maar de Synodus des Vrydaghs morgens wederom vergaderd, beſloot, datſe *ganſch geen genoegen* moeſten nemen; maar 't Boek *ſo als 't daar lagh*, insgelyx als de Kerkenraad was voorgegaan, *eenpariglik verfoeijen*. Voorts weſen my ook wederom te rugge na den ſelven Kerkenraad, met laſt aan deſelve, om de ſaken voor den 1. van September af te doen, en dan te brengen in de Claſſis.

Dit vonnis van de genen die geen Reghters weſen konden, wierd my daar op voorgeleſen; ſo onverwacht, als ik wel verſekerd was van de genoegſaamheid myner verantwoordinge, in die omſtandigheden als geſeid is, om het tegendeel van een beſcheiden oordeel te verwachten.

De

De Kerkenraad de naaſte reis daaraan op Donderdagh den 16. Aug. gewonelik vergaderd, vond ſich al te ſwak van volk, om iets in de ſake te doen: dies wierd deſelve eerſt op den 23. ter hand genomen, wanneer 14. Artykelen door de 5. eerſte Gedeputeerden opgeſteld, ter vergadering geleſen wierden; en, behalven de laatſte, (waar in ik by weigering verklaard wierd van den Dienſt te ſyn vervallen) ook voor goed gekeurd, en beſloten my deſelve voor te houden. Welke Artykelen nu van overlange door den druk gemeen gemaakt, en alomme bekend zyn. Sy wierden my 's anderendaags door enen Ouderling onder *recepiſſe* ter hand geſteld.

Daar op gaf ik op den volgenden Donderdagh, zijnde den 30. Auguſt. een ſchriftelijk antwoord in; beſtaande in een vertoogh van redenen, waarom ik die 13. Artykelen niet aanneemen konde; en ene twede Verklaringe in plaatſe van dien, tſaamgeſteld uit tweederley voorſchrift of ontwerp van twee myner Collegen, die ik oordeelde dat de meininge des Kerkenraads ſeer wel begrepen hadden, ende van hen beiden ook voor goed gekeurd.

De vergaderinge nam die Verklaring over, om ſich tegen 's anderen daags avonds daar op te beraden: latende my 't Antwoord op die 13. Artykelen houden; ſonder dat eens in te ſien, of daar af meer te ſpreken. Dan van de Verklaringe nam elk een afſchrift mede, om 'er dies te beter op te denken.

Vrydagh den 31. 's achternoens, ſond ik noch een briefjen om aan alle de leden der vergaderinge, ſtrekkende tot nadere verklaringe over iets in gemelde Acte uitgedrukt, belangende de Engelen: tot meerder genoegen, ſo ik hoopte, volgens 't gene my tuſſchen beiden was voorgekomen; om immers (ware 't mogelik) de ſake tot een vredig einde te brengen, alſo dit nu de laatſte dagh voor de maand September was. Ende is dit die Verklaringe welke tſedert achter die 13. Artykelen in druk is uitgekomen.

Maar de Kerkenraad na de avondpredicatie daarop vergaderd, verklaarde *geen volkomen genoegen* daarin genomen te hebben; ſonder my te voren tuſſchen beiden eens in te roepen, om te ſeggen wat daar aan ontbrak; en beſloot alſo de ſaak te brengen op de Claſſis.

Welke vergaderd op den 3. Septemb. hoorde uit het Kerken-

 raads

raads Boek opleſen, alles wat van myne ſaken tſedert de Synode by deſelve was gedaan; ende nam deſelve over, om ter naaſte ordinaris Claſſis op den 1. October te behandelen; waar toe ſy ook de 4. Gecommitteerden van de Synodus beſchreef.

Volgende derſelver advijs ſagh de Claſſis myne ſchriftlike Verklaringe van den 30. Aug. over 't hoofd, ende nam die 13. Artykelen voor haar eigen aan, my deſelve nu voorſtellende als claſſicaal; na datſe tuſſchen beiden, ter ſelfder vergaderinge, het Boek mede *verfoeid* hadden, ſonder het eens in te ſien.

Op dit onverwachte voorſtel gaf ik mijn voorſchreven Antwoord op die 13. Artykelen over, 't welk ik te voren voor den Kerkenraad had opgeſteld; geen ander gereed hebbende, noch tijd om het na te ſien, en na gelegentheid des Claſſis te veranderen.

Ende wierden 4. Gecommitteerden by de 4. van de Synodus gevoegd, om het nader te onderſoeken, en de vergadering 's anderdaags met hun voorberight te dienen.

Doch dat was tot mijn voordeel niet; alſo die Gecommitteerden ganſch geen genoegen daar in namen, en volgens dien dan ook de Claſſis niet: welke my echter tyd gaf tot den 5. November, om my nader op het aanneemen van die 13. Artykelen (die ik rond uit onaanneemelijk verklaarde) te bedenken; ende daar by laſt aan 4. andere Gecommitteerden, om ſo mondeling als ſchriftelik my daar toe te bewer en.

In gevolge dies hebben de Gecommitteerden van den 8. October tot den 4 Novemb. in verſcheidene vergaderingen, neffens mondelinge onderhandelingen, vijf onderſcheidene ſchriften met my verwiſſeld: I. Van ſaken die aan beide ſyden voor bekend ſtonden, op dat bleke hoe verre ik met de Broederen eens was; op den 8. en 9 October. II. Over enige plaatſen van mijn Boek die ſy nader wilden verklaard hebben, om dan te ſien of men my daarin verdragen kon of niet; op den 9. en 19. dito. III. Over myn eigentlik gevoelen, en deſſelfs voornamen grond; den 19. en 23. dito. IV. Over den ſtaat des verſchils en verdere gronden van mijn Boek, den 19. en 29. October: nader vervolgd op den 1. en 4. November: 't ſamen 10. vellen ſchrifts.

Waar uit blijkt, dat met groten vlijt van weerſyden gearbeid

is, om de ſake grondig te doorſoeken, ende my tot overtuiginge te brengen, of te laten brengen: daar elk van ons met ſijn beroep te doen hadde, en de twee Gecommitteerden telkens van buiten in de ſtad moeſten komen, en ſomtijds nachten overblyven.

Middelertijd, op den 1. van November de beſtemde dagh van de Claſſis (daar men 't einde van den handel af verwachtte) hard naderende, wierd van anderen (my tot op heden onbekend) een geſchrift aan de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgermeeſteren ter hand geſteld; en van deſelve aan de Gecommitteerden ter eener, ende my ter andere zyde voorgeſteld, behelſende ene *Acte van ſatisfactie*: met vermaning, om ſo veel doenlik malkanderen te verſtaan; ſonder echter iets aan een van beiden voor te ſchryven; als willende den Kerkeliken hunne vryheid laten; maar alleenelik beſorgd voor de ruſte van 't gemeen, die hunne Ed. Gr. Achtb. tederlik ter herten ging.

De Gecommitteerden verſwaarden noch hier en daar die Acte, in 6. Artykelen beſtaande; in hope, dat ſo veel te lichter by de Claſſis doorgaan ſoude.

Welke niettemin van woord tot woord van my uitgeſchreven, ondertekend, en ſo aan de Heeren Burgermeeſteren op den 3. van November overhandigd; by deſelve gunſtiglik ontvangen, en den Gecommitteerden wederom gegeven wierd.

Die dan op den 5. van November, na verhaal van hunne veelerhande onderhandelingen, als voorſchreven is, met my gehouden, deſelve in ſchijn als van my ſelf opgeſteld ter vergadering inleverden. Welke geleſen ſynde, om een Examen dat op dien dagh beſtemd was, wierd de verhandeling daar over tot 's anderen daags uitgeſteld, en door elk lid een afſchrift tot dien einde mede genomen.

Dingsdagh den 6. bemerkt hebbende, dat ſommigen enige nadere vergenoeginge over ſekere ſchriftuurplaatſen eiſchten, ſocht ik die, binnen ſtaande, ook te geven. Anders wierd my niet gevraagd; dan elks goeddunken over die Artykelen gehoord: daarna 4. Gecommitteerden gelaſt, om uit het gene daar af aangetekend was, deſelve nader (ſo ſy 't noemden) te *dreſſeeren*, en den volgenden dagh beſcheid tebrengen.

Sulx beide gedaan zijnde, wierden my deſelve voorgehouden: te weten 5 van de 6; en de twede alleen open gehouden, om, in gevalle ik d' anderen aannam, ſich daar op dan noch eerſt te beraden. Dat is, ik ſoude van alles ſchuld bekennen, alle d' ergernis op my nemen, en my ſelven alſo verklaren weerdig om gedeporteerd te worden: dan ſoude 't in beraad des Claſſis ſtaan, my in mijn beſonder gevoelen te verdragen of niet te verdragen.

Sulx my voorgeſteld zijnde, ende gemerkt, dat het de leden ſelve lang niet eens en waren, ende alſo geenſins in ſtaat om de ſake af te doen: wierd my tot ſo onverwachte merklike veranderinge tijd gegeven, tot den 20. derſelve maand; met laſt aan de Gecommitteerden, om my verder te behandelen.

Ende wierd met een beſloten, te dien dage op de boete van een halven ducaton (die anders maar een ſchelling is) preſent te weſen, om *de ſake te voldingen, en finaliter te termineeren.*

Doch die voorſz. Gecommitteerden zyn genoodſaakt geweeſt, op dien 20. November te verklaren, dat ſy door onvermijdbare en onvoorſiene voorvallen waren belett geweeſt, iets daar in meer te doen: hebbende twee van de 4 maar eens by malkanderen konnen zyn, ende ik by hen, 's daags voor de Claſſis.

De ſaken dan in den ſelfden ſtaat als voren zynde, ſonder myne ſchuld: ſo wierd my echter gevraagd, of ik noch niet bedacht was, om die *gedreſſeerde Artykelen* aan te neemen?

Ik verklaarde, dat ik my onſchuldig kende aan ſulx als men wilde dat ik daar belyden ſoude, en my nooit was aangeweſen, en daar ik het tegendeel in mijn Boek van tonen konde. En wel beſonderlik, aangaande dat ik de gereformeerde Kerke niet beſchuldigd, nochte tegen d' ondertekening der Formulieren my vergrepen hadde: waar toe ik enige plaatſen bybraght, ſo uit mijn Boek als uit andere ſchryvers, hier na elders breeder te verhalen.

Doch de vergadering hier mede niet voldaan, en nochtans verneemende, dat de gewightigſte ſtukken noch te verhandelen waren; met hope, dat ik my ſelven daar beneffens ſo geſeggelyk ſoude tonen, als ſy verklaarden dat ik was geweeſt ontrent de voorgaande: ſo wierd verſtaan, 't beſluit der handelingen noch twee maanden uit te ſtellen; middelertijd dat de Gecommitteerden, als voren, op de overige ſtukken met my ſouden handelen, om my door

door overtuiginge tot herroep te brengen, waar toe ik my altyd bereid toonde my te laten onderreghten.

Maar alſo 11. ſtemmen (waar van de 9 waren uit de ſtad) tegen 22. niet en konden opwegen, om my gedurende dien tuſſchen tyd van den predikſtoel af te houden: ſo braghten ſy nochtans met veel geraas te wege, wanneer nu enige van die 22. al uit de vergadering vertrokken waren, datmen volgende bekendmakinge aan 't volk van de predikſtoelen af leſen ſoude.

„ De Chriſt: Gemeinte word bekend gemaakt, uit name van „ de E. Claſſis van Amſterdam, dat na ſo veel tijds in welke met „ D. Bekker gehandeld is, wegens ſijn Boek genaamd de Beto„ verde Weereld, *'t welk eenpariglik by haar verfoeid is*, men ech„ ter tot de gewenſchte uitſlagh noch niet heeft kunnen komen. „ Doch dewyle noch *alle hope niet is afgeſneden*, dat ſijn E. tot „ *geſonder* gedachten ſal konnen gebracht worden, dat de Claſ„ ſis hem noch den tyd van twee maanden *reſpijt* gegeven heeft, „ gedurende dewelke hy door gedeputeerde daartoe geſteld ſal be„ handeld worden. Ende werd de Chriſt: Gemeinte verſocht, „ noch ſo lange *met ſijnen dienſt in de gemeinte geduld te* hebben.

Sulx my ter vergaderinge voorgeſteld en voorgeleſen zijnde, ſo betuigde ik mijn misnoegen, dat ſulk voorleeſen van de gemeinte onnodig, voor my ſmadelik, ende ene dadelike *cenſure* was, voor de ſententie, en die ſcherper dan men hier gewoon is enen Overſpeelder aan te doen. Dat ook de tijd te kort was, en behoorde onbepaald te blyven; terwijl ik geenen tijd had laten voorbygaan, om my door de gecommitteerde Broederen te laten onderrighten. Verſocht derhalven, dat de ſaak in nader omvrage gebracht, en dat beſluit veranderd wierde.

Maar die omvrage gedaan zijnde, bleef de Claſſis by haar ſtuk; weshalven ik tegen die genomene Reſolutie dan proteſteerde.

Daarna vernomen hebbende, dat deſelve door mijne eigene Collegen in de Claſſis was bewerkt: ſo verſocht ik Donderdaghs den Kerkenraad, op myne koſten Claſſis tegens Maandagh ofte Dingsdagh te beleggen; om de beſwaringen die ik hadde tegen dat beſluit, ordentliker voor te ſtellen; en dat ondertuſſchen 't afleeſen van dat briefje op den naaſten Sondag moghte werden nagelaten.

Maar mitsdien sy my dat beide weigerden, 't gene aan geen Schoelapper noch Sleeper moght geweigerd worden: so betuigd ik opentlik, dat ik wilde vryheid hebben, om na 't afleesen van dat Briefje 's voormiddags in 11. Kerken gelyk sy voor hadden; 's achtermiddags dan ten minsten in die eene kerk, daar myne beurte was van prediken, een daar tegen af te lesen; immers dat sy my, so ik het dede, sulx niet souden konnen beletten.

Dit braght te wege, dat sy 's anderen daags eerst aan my, (om my dat af te raden) en daar na aan de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgermeesteren, Gecommitteerden sonden; die de Resolutie des Classis bekend maakten; ('t welk uit 's Classis eigenen naam had moeten gedaan zyn) en met een versocht souden hebben, my dat afleesen te beletten, had ik hen te voren dien aangaande niet gerust gesteld.

De Heeren Burgermeesteren toonden hun misnoegen over sulk bestaan; en met een hunne reghtvaardige bekommering over groten onlust en beweeging onder 't volk, so dat afleesen voortging.

Des de Kerkenraad verstendigd, echter in haar opsett bleef volherden; onder voorgeeven, dat het een besluit was van de Classis, dat sy niet en moghten achterlaten noch veranderen.

Doch verstaande dat hunne Ed. Gr. Achtb. daar by bleven, om den Raad te doen vergaderen, so dat Briefje niet wierd nagelaten, often minsten 't hatelyk daar uit genomen: so braghten sy 't in 't laatste noch op desen voet.

„ Word de Christelyke Gemeinte bekend gemaakt, dat dewyl „ met D. Bekker als noch gehandeld word wegens zijn uitgegeven „ Boek, waar over men de gewenschte uitslagh tot noch toe niet be„ komen heeft, dat de Classis van Amsterdam zyn Eerw. noch twee „ maanden uitstel gegeven heeft.

Gedurende dien tyd welke van wege de tusschenkomende Kersdaghen, vermeerdering van Predikbeurten, en bedieninge des Avondmaals de droxte van 't geheele jaar is, hielden echter de Gecommitteerde dikmaals Conferentie, met malkanderen en met my, by monde en geschrifte: gaven my hunne vyfde en voornaamste voorstellingen, de hoofdsake betreffende, op den 2. December; ende ik myn Antwoord aan deselve over op den 31. derselve maand.

Ende hoewel geen dagh van de Classis was vast gesteld; so wierd nochtans in den Kerkenraad beyverd, dat de vergadering beschreven

wierd

wierd op den 22. van Januarius 1692. 't zy dat de Gecommitteerden gedaan hadden of niet.

Welke dan ook den dagh te voren vergaderd, sich met my verlegen vonden, in wat voegen 't ganſche werk, en beſonderlik dat laatſte Schrift, dat alleen noch 10 vellen papiers vervulde, en de gewightigſte ſaken behelſde, beſt in de Claſſis voor te dragen: te meer alſo ik hier meer by myn ſtuk bleef, en myn gevoelen, daar het hatelixt word opgenomen, van dat nabedenken poogde te bevryden.

Sy ſagen ook, dat het ſchrift te lang om voor te leſen, (ſchoon het kort was na vereiſch van ſulk een lengte van ſaken) en noch meer om in de Claſſis te overwegen; verſcheidelik by d'een en ander ſoude worden opgenomen; en alſo de vergadering niet licht tot een beſluit te brengen zyn.

Dies wierden ſy te rade, om evenwel de Claſſis aan d'eere te laten, dat ſy Satisfactie moeſt hebben: dat ik ſelf een niew geſchrift opſtellen, en door hunne handen, als een uitwerkſel of *reſultat* hunder onder handeling met my gehouden, inleveren dede.

Daar toe gebruikte ik echter myne eigene woorden niet, maar een tweede opſtel, my beneffens het voorgaande op den 3. Novemb. van Burgermeeſteren ter hand geſteld, ſo als aan hunne Ed. Gr. Achtb, door anderen (my onbekend) was voorgeſteld geweeſt: als gelijkmatig met dat van den 5. Novemb. in de Claſſis behandeld, en (ſo als ſy 't noemden) *gedreſſeerd.*

Dit vermeerderde ik uit een ander, ook van onbekende hand, my op den 31. Decemb. en 1. Jan. door een aanſienlik Heer behandigd; behelſende ene beſondere verklaringe op verſcheidene plaatſen van mijn Boek, daar men meinde dat ik de Gereformeerde Kerk aan Manicheiſterye ſchuldig make: 't ſelve ſo veel mogelik volgende, ende niet een van de plaatſen daar in aangetekend overſlaande. Dit begint met de woorden, *ende om wech te nemen alle verdere nadenkinge.*

Dit aan den ſelfden Heer, en een en ander lid des Claſſis eerſt vertoond, tot derſelven ſonderling genoegen, voegd ik dat aan het voorgaande: en daar achter noch een ſtuk, dat ik insgelyx den 3. van November op 't Stadhuis ontvangen hadde, opgeſteld (ſo ik namaals heb vernomen) van eenen der Gecommitteerden van de Claſſis; om

te

te mogen dienen voor een slot of *clausule* van een der beide Acten, 't zy van den 1. 't zy van den 3. November, als geseid, door handen van de Heeren Burgermeesteren aan my vertoond; beginnende met dese woorden, *Voor het laatste betuige wel uitdrukkelik &c.*

Dit steld ik so te samen in die nacht tusschen den 21. en 22. January, ende een weinig gerust hebbende in den morgenstond, quam my noch een byschrift, door een lid des Classis, ingesteld, ter handen; met beright, dat het de Regeeringe behagen zoude, so ik dat noch in kon schikken, sonder myn gemoed nochtans geweld te doen; om dat enig hard hoofd daar mede soude te versachten zyn. Ende sulx alles om die moeyelike onlusten eens ten wenschelikē einde te beleiden, en gevreesde verdere opschuddingen in de Stad en Borgerye voorte komen.

Want het was der wyse en achtb: Regeeringe even veel, of 't over d'eene of d'andere partye ging: en wenschten sleghs dat de rekkelykste 't meeste toegave, die daarom ook den meesten aanstoot leed; so sy slechs de ruste van 't gemeen bewaren of herstellen moghten: weshalven sy sich ook in allen desen tyd met de sake selt, so verr als die kerkelyk was, in 't meest noch minste hebben willen moeyen.

Ik nam dan eindelijk dat byschrift ook noch aan, met verandering van weinig woorden; wanneer de vergadering des Classis al gespannen was: ende is dat gene welk achter het woord *Amen* komt, ende aldus begint, *Verklare verders &c.*

En dit deed ik waarlik met ene goede conscientie: om *allen alles te worden*, ende *allen in alles te behagen*; niet *soekende myn eigen voordeel, maar van veelen, op dat sy moghten behouden worden.* 1 Kor. 9:22. en 10:33. Ik spreke in opreghtigheid: God weet dat ik niet en liege!

De Gecommitteerden der Synode, mede door den Kerkenraad tot de Classis beschreven zijnde; doch geweigerd hebbende te komen, om dat sy meinden dat het op den 20. November de tijd al was geweest om tot een eindelik besluit te komen: so was het dies te meerder ernst voor de Classis, so wel van d'eene als d'andere partye, om de sake af te doen.

En dewyle sy, die op de voorsz. Acte noch het een of ander te seggen maakten, de minste waren in 't getal; en also by meerder-

derheid van ſtemmen voor *ſatisfactoir*, dat is voldoende, hadde konnen aangemerkt worden: ſo voegden ſich de meeſte ſtemmen na de minſte, om het tot eenparigheid te brengen; 't welk was, datmen my noch boven dien tot de naaſte ordinaris Claſſis toe, dat was den 8. April, van alle deelen myns dienſtes *ſuſpendeerde*.

Doch dan wierd ook duidelik daarby geſteld, dat de ſaak daar mede ſoude *weſen afgedaan*, ende ik na verloop van dien beſtemdē tyd met de daad *weder opgenomen zyn*; in voegen datmen heeft verhoeden willen, datter niet eens meer af geſproken ſoude worden.

Daar tegen heeft ook niemant van degenen die overſtemd zyn of geappelleerd of geproteſteerd, of enig bewys gegeven, dat hy dit voor geen *finaal* of eindelijk en volkomen vonnis hield.

Voor ſodanig is het my ook ter Vergadering bekend gemaakt: die my ſelven uit geen andere reden, als *ad redimendas vexas*, om eenmaal van die byſtere moeilikheid verloſt te zyn, ſonder tegen ſeggen aan dat vonnis *onderworpen* hebbe.

Voor ſodanig is het mede door Gecommitteerden van de Claſſis den Heeren Burgermeeſteren bekend gemaakt; die 't ook als ſodanig ſich ſo verre hebben laten *welgevallen*: niet oordeelende van de reghtveerdigheid of onreghtveerdigheid der ſententie, als kerkelyk; maar alleen, om dat ſy daar in ſagen, ſo ſy moeſten geloven, de herſtelling van de gemeene ruſt, in de goede borgerye hunder ſtad.

Des onaangeſien hebben weinig Predikanten ſich met d'Ouderlingen (welker maar twee in de Claſſis moghten ſitten) in den Kerkenraad geſterkt; en de ſake ſleepende gehouden, tot na by het einde van den tyd myner ſuſpenſie; met anderen ſo binnen als buiten de Stad veelerleyen raad gepleegd: en eindelik bewerkt, dat circulaire en andere Brieven, mitsgaders een Requeſt van menſchen die al meeſt van Koelmans aanhang zyn, en de ſaak alvorens ook met hem overleid hadden, in den Kerkenraad ingebracht, en aldaar zyn aangenomen.

En ten beſtemden daghe in de Claſſis, (daar ik doe, als na geëindigden tyd myner ſuſpenſie, wederom op myne plaatſe, ſonder iemants tegenſpraak geſeten was) tot een voorwendſel gebruikt, om myne ſuſpenſie tot de Synode toe (dat is noch 17. tot

die

die elf weken) te verlengen, of my te doen geven *volkomene* (so sy 't noemden) *satisfactie*, dat was, herroepinge myns Boex.

Maar de Classis bleef by haar besluit, den 22. van Januarius genomen; verklarende geen reden tot verandering te sien: en so bleef de saak (als voren) *afgedaan*.

Doch ik, om ongemakken voor te komen, en de beroerten, op 't niew door anderen verwekt, wederom te brengen tot bedaren; bood van self aan, dien tyd als sy begeerden in den dienst te willen stille staan: mits dat my sulx tot geen Censure moest gerekend worden, ende myn dienst by de Classis neerstig worden waargenomen.

Dit word by de Classis met een groot genoegen, en door haar aan Burgermeesteren bekend gemaakt, van deselve insgelyx so aangenomen: en also de ruste van 't gemeen, beneffens myne veiligheid, op een niew versekerd.

Maar d'anderen, met die van buiten verder tsamenstemmende, braghten 't stuk daar henen, dat eerst die van Groningen, Leewarden, Kampen, daarna boven al de Rotterdammers, die van Woerden, en van Buren, doorgaans weinig kennis hebbende van myn Boek (sulx ik sekerlik en wel omstandig wete) *Gravamina* op de Synoden braghten: allegader van dien inhoud dat sy meerder *satisfactie* eischten, of my niet en wilden dulden in de Kerk.

En dat hadde die uitwerkinge, door een lid of twee in ieder Classis, dat verscheidene Classen en Synoden meest ook so besloten: om, te weten, d'onse, dat is de Noordhollandsche, tot het selfde einde aan te setten.

Daar op volgde een *Gravamen* van den selfden inhoud, uit de Classis van Hoorn, en een *Quæritur* uit die van Edam; waar op die van d'andere Classen, op deselfde wyse als voren bestierd, hunne toestemminge gaven.

Die van Amsterdam, by 't atwesen van de meest gematigde leden, herriepen hun gegeven vonnis van den 22. Januarij: verklarende die *Acte van satisfactie* niet satisfactoir geweest te zyn, ende my met myn gevoelen, dat sy daarin hadden willen dulden, niet meer duldelyk in de Gereformeerde Kerk; my

met

met een overgevende tot believen van ſulk een Synode, als ſy wiſten dat bekuipt was om my te verdoemen.

Nochtans hebben ſy in die 6. maanden, tſedert dien 22. Januarij, niet het minſte woord gerept van enige *nadere ſatisfactie*, daar ſy my volgens deſe laatſte Acte ſelf toe moeſten *brengen*; nocht ook, dat die niet voor *ſatisfactour* was opgenomen.

Ende heb ik niets diergelyk vermoedende) gedurende den tyd myner vrywillige onthoudinge, my meeſt in Vrieſland opgehouden: en ſo daar als hier, den *tweeden Brief aan vander Hooght*, *de Nodige Bedenkingen*, en een *Kort Beright* op't papier gebracht, en in druk uitgegeven; om de weereld tegens voorverhaalde *Brieven*, *Gravamina*, *Reſolutien*, van Claſſen, Kerkenraden en Synoden, die op myn Perſoon geen reght, en van myne Sake geen of weinig kennis hebben, op het beſte te berighten.

Nu ſal ik voorts verhalen, wat tot Alkmaar in de laatſtgehoudene Synode is gebeurd; welker Handelingen, (ſo ik hore) op het breedſt beſchreeven, eerlange door den druk weereldkundig ſullen worden.

Vrydagh 's avonds op den 25. van Julius laatſt uit Frieſland t'huis gekomen, hoord ik met verwondering, dat de Claſſis den voorgaanden Maandagh 't vonnis over my van den 22. January herroepen hadde: en daar uit voorſpellende, dat my niet veel goeds van de Synode te verwachten ſtonde, ging op den eerſten dagh derſelve, zynde Dingsdagh daar aan volgende, naar Alkmaar, met myn heer Van Halewyn als Commiſſaris ſpreken: die my ſeide, dat de 4. Gecommitteerden, die de Claſſis over myne ſake van der Synode wegen hadden bygewoond, tegens Vrydagh 's morgens eerſten van Auguſtus beſchreven wierden, om daar af rapport te doen.

Daar op 's Woenſdags wederom na huis gekeerd, hiel my ſtil die ganſche week: en bleef van de Synode, tot dat ik ſoude ontboden worden. 't Welk noch niet geſchied zynde op Saterdagh, ging ik Sondagh 's morgens ten 8. uren met de trekſchuit na Haarlem; waar ontrent ik iets verneemen konde, dat den toeſtel der Synode over myne ſake betrof: niet verſekerd of ik 's avonds, of eerſt 's anderen daags t'huis komen ſoude, na dat ik vroeg of later

ter, verre of na by te reght moght raken.

's Avonds met de laatſte ſchuit, en alſo te 9. uren 't huis gekomen, vond een briefje van den Scriba der Synode, gekomen met den veerman, en door gewoonliken beſteller aan mijn huis gebraght; my voor haar ontbiedende tegens maandagh ten 4. uren 's achternoens, ſonder meldinge van de reden ofte om wat ſake dat het was.

Myne Huiſvrow, die ſich van dien Brief, op deſe wyſe ontvangen, had onweetende konnen houden, en den ontvang ontkennen; ſo ſy ſelve niet opregt, ende van haar mans opreghtigheid en bereidwilligheid verſekerd had geweeſt: ſchreef tot antwoord aan den Præſes, dat ik niet in de Stad, en ſy van den tyd mijner t'huiskomſt niet wel ſeker was; doch niettemin geloofde, dat ik dingsdagh achtermiddagh ter ſelfder ure wel ſoude maken daar te zijn.

Met een was daar doe een ſchrander Reghtsgeleerde, die my hielp in 't ſtellen van de Remonſtrantie, welke ik voor had aan de Synodus in te geven; om my aan haar oordeel, over ene ſake die al eens geoordeeld was en ten vollen afgedaan niet te onderwerpen: ende ried my die te laten drukken, om ſo veel te lichter en gereeder van alle leden, en vervolgens, ſo het nodig ware, van elk een te laten leſen.

In ſulken haaſt den Drukker aanſtonds op den laten avond eerſt beſpreekende, ging dien nacht met mynen Sone ſitten ſchryven, die het ſchrift 's maandaghs morgens vroeg ter drukkerye braght: welke dien dagh daar mede beſig zijnde, tot 's anderen daags morgens toe, ſo liet ik 't op mijner Huiſvrouwen brief aankomen, om dingsdaghs ter gemelder ure met de Remonſtrantie ter Synode te verſchynen.

Ondertuſſchen aan Burgermeeſteren kennis gevende van die onverwachte verandering des Claſſis, als mede van dien toeſtel der Synode; vond ik hunne Ed: Gr: Achtb. in gedachten, dat de Synodus de ſake noch ten beſten ſchikken ſoude: in welken gevalle deſelve ook noch enen goeden uitſlagh hoopten, als van mijne toegeeventheid genoegſaam verſekerd zynde.

Dingsdagh 's morgens dan ten 10 uren, met 50 exemplaren van

de

de Remonſtrantie naar Alkmaar vertrokken zynde; na dat aan den Drukker ſcherpelik verboden had, een eenig exemplaar aan iemant, wie hy ſoude mogen zyn, ſonder myne nadere ordre uit te langen, ſulx hy ook is nagekomen: ſo quam ik daar ter Stede weinig na 4. uren achternoen.

Ende naawlix poſt gevat, oft iemant van kenniſſe geſproken hebbende, wierd ik van den koſter opgeſoght en tegens 5. uren ter vergadering gehaald: terſtond by my neemende ſo veel ſtux van de Remonſtrantie als ik daar van noden hebben ſoude.

Binnen gekomen, ſeide my de Præſes, dat een expreſſe bode met enen tweeden Brief ſo even na my toegeſonden was, (die den ſelven, my niet t'huis vindende, wederom gebracht heeft, ſo ik daarna bevond) en dat de Synodus *geen genoegen nam in d' Artykelen van ſatisfactie, van my aan de Claſſis van Amſterdam overgegeven; maar eiſchte ene volkomene revocatie van myn Boek.*

Waar op ik, de vergadering gegroet hebbende, aangaande den Brief ſchielik verhaalde 't gene geſeid is: dat deſelve, geene oorſaak meldende, my genoegh was geweeſt, om een Synodus te reſpecteeren; en dat ik voor haar ontboden zynde daar verſcheen: doch belangende de ſake ſelf, dat myn antwoord in die Remonſtrantie begrepen was; die ik, met een opſtaande, rondom gaf, en my ſtelde om ſo uit te gaan.

In 't welk my de Præſes vragende, of ik begeerde, dat de Vergaderinge daarover hare deliberatie ſoude laten gaan, (immers ſo als ik 't verſtaan of ook onthouden hebbe) ſo ſeide ik anders niet, dan *dat het ſchrift ſelf voor my ſpreken ſoude.*

Op 't einde van de Seſſie wederom binnen geroepen, ontving tot antwoord van den Præſes, *dat de Vergadering die Remonſtrantie niet aan en nam, maar verſtond myn competente Reghter te zyn.* Waar op ik wederom niet anders ſeide, als *dat ik myne meining in dat ſchrift begrepen hadde*; ende ging uit.

's Avonds laat de weet krygende, dat de Aſſeſſor Siberſma my 's anderen daags morgens ſocht te ſpreken, ging ik na hem toe: en de boodſchap was, dat enige Artykelen in de Synodus ontworpen waren, maar noch niet vaſt geſteld; en daarom dies te gemakkeliker voor my, om daarover met Gecommitteerden der Synode in handeling te treden, ſo myne Remonſtrantie en Proteſt my niet onbe-

quaam gemaakt hadde, om de vrught daar af te genieten. Wilde daarom uit genegentheid wel ſien, of die wegh noch niet te vinden ware.

Ik die's avonds al van die Artykelen gehoord hadde, en hoe onverdraaglik datſe waren; ſulx te meer vermoedende, uit dien dat onder d' opſtellers der ſelve geweeſt waren die ik voor geſlagene vyanden moeſt houden; konde weinig goeds uit die Artykelen of onderhandeling verwachten. Toonde echter tot deſelve my genegen, om eens van de moeiten af te weſen: voorbehoudens dat ik (my houdende aan myn Proteſt) de Synode niet voor Reghter en erkende.

Daarop wierd noch dien voormiddagh ter vergaderinge goed gevonden, datmen my door Gecommitteerden eens verſtaan ſoude: en daarop terſtond d' Aſſeſſor Siberſma ende D. Hoogkamer uitgeſonden, om my te gaan ſpreken.

Sulx doende volgens hunnen laſt, en met een als twee goede vrienden, noch dien voormiddagh tuſſchen 11 en 12. uren, en alſo ten einde van de ſeſſie: gaf ik hen deſelfde verſekeringe, en op deſelfde voorwaarden van mynent wegen; mits dat ik ronduit verklaarde, geen nader vonnis te willen onderworpen zijn; maar als met vrienden te handelen, om alleman alle moghelike vergenoeginge te geven. Insgelyx bewaarden ſy het reght van de Synode, dat hier mede onverkort, moeſt blyven.

Sy wierden door den koſter van my afgehaald, alſo hen de vergaderinge over den tyd was wachtende.

Na den middagh dan verwittigd zijnde, dat ik in de Kerkmeeſters kamer (gedurende de ſeſſie) by gecommitteerden der Synode wierd verwacht: vond ik daar den Aſſeſſor Siberſma, met de heeren Hoogkamer, Pekſtok, Kintius, Harlingen, Koekebakker, en den ouderling Bronkhorſt van Amſterdam: ſeggende door den mond van den Aſſeſſor, dat deſe handeling geſchieden ſoude, behoudens 't reght van de Synodus en het myne; en begeerende, dat ik op d' Artykelen, die ſy daar vertoonden, elk voor een aanſtonds

ſtonds antwoorden ſoude; alſo ſy geenen laſt hadden my copy of tijd te geven.

Ik verſocht, eerſt het ganſche ſchrift achter een te mogen horen; om daar na te konnen oordeelen, of ik ſulk antwoord ſoude konnen geven alſmen eiſchte: 't welk my wierd toegeſtaan, en D. Pekſtok las dat geſchrifte ten einden uit.

't Welk ik bevonde te beſtaan (na myn beſte onthoud) I. in ene Voorrede die twee-ledig was; aan d' eene ſyde ſeggende, wat de reghtſinnige leere (ſo ſy meinden) altijd was geweeſt van de Geeſten, en beſonder van den Duivel; aan d'andere zyde, hoe ſeer ik, na hun dunken, daar van afweek, en daar tegen ſtreed.

II. Derhalven dat ik daar af boete dede, en dat door onderteekening van 5. Artykelen, waar in ik bekende 1. van d'Engelen en Duivelen tegen de H. Schrift geleerd te hebben, 2. verſcheidene Schriftuurplaatſen byſter verdraaid, 3. d' Overſetters beſpott, 4. de Gereformeerde Kerk hoofdwalingen toegeſchreven, en 5. den Heere Jeſus als enen ontrouwen Leeraar gelaſterd te hebben.

Op elken Artykel waren ettelike plaatſen van myn Boek uit den eerſten druk in 8°. aangetekend, waarin ſy wilden ſeggen dat ik ſulke dingen leerde.

III. En voor Beſluit, dat my ſulx alles hertelik leed was; dat ik God om genade; en de Synoden, Claſſen, Kerkenraden, binnen en buiten Holland om vergiffeniſſe bad: belovende nooit meer ſo te preeken, catechiſeeren en ſchryven; *ook niet daar af te ſpreken.*

Myn antwoord was: dat ik om op ſulke Artykelen beſcheidelik te antwoorden, enige weken, of ten minſten daghen tijds behoeven ſoude: als moetende noodſakelik daar over 't Boek, en beſonderlik van den eerſten druk in 8°. daar de citatien in die Artykelen op ſloegen, naſien; ende wel meeſt de Schriften, tuſſchen de Gecommitteerden des Claſſis ende my verwiſſeld, daar by vergelyken; alſo de meeſte ſaken in deſe Artykelen begrepen, in deſelve mede al verhandeld waren.

Niettemin, dat ik mogende tot morgen toe dat ſchrift by my be-

hou-

houden , om het nader te overwegen , ik my dien voormiddagh noch verklaren ſoude , *tot ſo veel geruſtheid van de Broederen , al my mogelik ſoude zyn.*

D. Koekebakker ſchreef het gene over en weder geſegd wierd: ende na dat ik een weinig tijds hadde buiten geſtaan , las my voor mijne mondelinge verklaringe , ſo als ik die ſelf goed keurde of dicteerde.

Deſelve verklaringe met bygevoegde aanbiedinge en verſoek , braghten ſy ter vergaderinge binnen 's avonds ten 6. uren : en ontrent ten 7. uren ſcheidende , ſtonden my het ſchrift toe , tot 's anderen daags morgens ten 8. uren ; als wanneer ſy dat , ter ſelfde plaats als voren , met myn antwoord wederom ontvangen ſouden.

Maar om te verhoeden , dat ik het niet uit en ſchreve , ſoude een van die Gecommitteerden van doe af tot ſo lange by my blyven , om op my te paſſen.

't Welk ik voor een bewys van groot wantrouwen , en ene ſoort van gyſeling opneemende , ook als een teken dat ſich de Broeders hunder Artykelen ſelve ſchamen moeſten : ſulx niet wilde gedogen ; dan verſekerde hen op myn woord , dat ikſe niet uitſchryven noch doen uitſchryven ſoude. Waar op d' Aſſeſſor my deſelve , met toeſtemminge van mijn heer den Commiſſaris overgaf , wiens voorſtel ſy my ſeiden dat het was geweeſt.

Donderdagh 's morgens dan , naawlix ſo veel tijds gehad hebbende , dat ik mijn Antwoord op 't papier kon brengen , eer de Gecommitteerden weder in de kamer traden : (onder welken D. Sevenhoven doe in de plaats van D. Kintius was) ſo las ik hen dat voor , gaf het over en ging uit.

Wederingeroepen , deed ik tot hun believen , ende op hun bloot ſeggen , twee plaatſen daar in uit , welker inhoud mijns bedunkens van belang was ; in hope , dat het dus te aangenamer weſen ſoude.

't Voornaamſte was van 't gene daar in bleef , boven het voorſeide : dat ik d'oorſaak van vereiſchte nadere ſatisfactie meeſt bemerkte te ontſtaan uit onkunde van 't verhandelde tuſſchen de Gecommitteerden des Claſſis ende my , in Schrift begrepen ;

waar

waar door deſelve was gekomen tot het neemen van ſatisfactie met die Artykelen, ſo als d' Acte van den 22. Jan. uitdrukkelik dicteert.

En dat ik derhalven preſenteerde die in druk te brengen, en aan alle Predikanten van Noordholland elk een exemplaar op myne koſten te beſtellen; met bede om het wel te leſen, en elk in ſijn Claſſis in te brengen, wat hy daarop meer te ſeggen hadde: na 't welk ik dan aanbood, al 't gene daar de Claſſen in te ſamen ſtemden, *tot een algemeen genoegen te veranderen, wech te nemen, te herroepen, en ſelfs ook te wederleggen.*

Na dat ſy wederom van my na binnen toe vertrokken waren, wierd ik ten einde der voormiddagh ſeſſie daar ook geroepen: en my door den Præſes aangeſeid, dat de Vergadering in myn Antwoord op die Artykelen geen genoegen nam; maar vereiſchte, dat ik aanſtonds rondelik verklaren ſoude, of ik die ſo aannam alſſe waren.

Mijn Antwoord was, dat ik daar toe tijd behoefde, om redenen te voren al gemeld; dat die Artykelen al lang waren begrepen geweeſt; en derhalven eerder aan my hadden kunnen voorgeſteld worden.

Waarop myn heer de Commiſſaris ſeide; Neen, maar dat die Artykelen eerſt in die vergaderinge waren opgeſteld.

Ik ſeide ſulx ook wel te weten: maar dat derſelver inhoud lang begrepen was geweeſt by de genen die op nadere ſatisfactie ſtonden, ſonder my ooit iets te hebben voorgeſteld; doch dat de ſtellinge daaraf ſodanig was, dat ik niet en konde daar op my volkomelik verklaren ſonder tijd: datmen my toch niet en ſoude vergen 't gene *niet billijk noch mogelik* en was.

De Præſes ſeide verder, dat ſo ik my niet terſtond verklaarde, de vergadering ſoude komen tot concluſie.

Waarop ik wederom: dat ik 't niet en konde beteren; maar alleenlik aan haar wenſchte Gods genade, om alſulx daar in te doen als tot ſijns Naams eere, en tot voorſtand van de waarheid, en behoudeniſſe van den vrede ſijner Kerke dienen konde; en dat ik my ſelven daar voor waagde. Dus ging ik heen.

's Achternoens door den koſter wederom de boodſchap kry-

gende,

gende, dat ik my tegens 4 uren in de Kerk moghte laten vinden, der Vergaderinge by de hand te zyn: so ging ik den Præses seggen, so het was om het vonnis aan te horen, dat ik daar geen lust toe hadde, ende dat *coram judicæ non competente.*

En also de Præses my versekerde, dat de concluſie was genomen tot mijn *deportement*: so gat ik sijn E. in handen een Protest, dat sedert is gedrukt; (en waar toe ik my alsnoch gedrage) versoekende, dat het na d' uitsprake van dat vonnis moght gelesen, aangetekend, ende my copye der Concluſie gegeven werden.

Doch het eerste is alleen geschied: en na 't affscheid van de heeren Commissarisen, en 't bestellen der Commissien, die 't besluit der Synodale handelingen zijn; eerst 's anderen daaghs, door d' overgeblevene leden, de Sententie in die termen opgesteld als deselve nu gevonden word.

Terwyl de Synodus t'Alkmaar vergaderd was, schreef ik t'huis op Sondagh den 3. van Auguſtus aan D. Smith, Predikant tot Amsterdam, die op ordre van de Classis in myne beurte prediken soude, en na 't eindigen der Synode, op Saterdagh den 9. dito, aan den Kerkenraad; (vergaderd over enen Brief van D. Sibersma, myne saak betreffende) tot bewaringe van myn reght: dat ik voortaan door Gods genade mynen dienst selt waaarneemen of besorgen soude.

Maar kreeg tot antwoord: van den eersten by monde, dat hy den last des Kerkenraads soude moeten volgen; en van de laatsten by geschrifte, dat my wierd *geinjungeerd* van den Kerkenraad, (sonder van de Synodus het minste te gewagen) my voortaan van alle deelen mijnes dienstes te onthouden.

Donderdagh daar aan den 14. na den ontvang van de Resolutie der Synode, my aangaande voorgesteld zynde, datmen my nu ook het H. Avondmaal behoorde te ontseggen, en also te bannen buiten de gemeinschap der Gereformeerde Kerk: also sy 't so terstond niet eens konden worden, en de vergadering niet sterk genoegh scheen, wierd de sake tot Sondagh 's avonds uitgesteld.

En alsdoe by extraordinaire vergaderinge van 23. leden, daar

sy

ſy geheel buiten my uit 49. beſtaat, met 12. of 13. ſtemmen, de kerkelike Ban over my vaſt geſteld; en beſloten my door den Predikant en Ouderling van mijne wijk (hoewel my ſommigen die eere noch kleinder gunden) aan te ſeggen.

Ende heeft alſo de Kerkenraad verſwaard de ſententie der Synode: aan welke nochtans de Claſſis, (gelijk ſy aan de ſelve) de geheele ſaak hadde overgegeven; en daar door haar ſelven aangematigd ene maght boven de hoogſte kerklike Vergadering.

Op den ſelfden Donderdagh beſchreven ſy de Claſſis binnen tijds, tegens Maandagh den 18. deſer; niet konnende den gewoonliken tijd tot den 1. Sept. afwachten; (gelijk ſy ook de Excommunicatie hebben verhaaſt voor de byeenkomſte des Claſſis) om deſelve voor te ſtellen, (gelijk ſy deden) de Sententie der Synode tegen my uitgeſproken; vragende of ſy daarin *acquieſceerden*, dat is, te vreden waren?

Het beſluit was, niet tegenſtaande dat enige leden d'onbillikheid en hacchelikheid hunder handelingen klaar vertoonden: *dat ſy acquieſceerden*: De Kerkenraad ondertuſſchen ſwygende van de Excommunicatie, waar mede ſy ſouden beweſen hebben, dat ſy ſelf niet acquieſceerden.

Ik van die vergadering en handeling des Claſſis kenniſſe bekomen hebbende, ging ontrent 12. uren binnen, en aanſtonds op mijne plaatſe ſitten; vragende, na enige deductie van ſaken, wat de reden was, waarom de Claſſis hare Reſolutie van den 22. January, den 8. van April noch nader beveſtigd, en op beide tijden aan de Magiſtraat bekend gemaakt, in mijn afweſen, buiten kennis van de Magiſtraat, herroepen hadde?

Na een uur of anderhalf weder ingeroepen, en na mijne gewone ſitplaats gaande, ſagh ik enen ſtoel in 't midden ſtaan, daar my de Præſes op wees, om te ſitten: maar ik ſeide, *dit is myne plaatſe*, ende ging ſitten, als voren, daar ik gewoon was.

De Præſes ſeide: dat op mijne vrage *na de reden van de alteratie der Reſolutie* als voorſchreeven, de Claſſis hadde goed gevonden, my voor te leeſen de Sententie van de Synodus tegen my

geveld : welke dan met eenen voorgeleesen hebbende, voegde daar op, *dat my de Classis vervolgens hare vergaderinge voortaan ontseide.*

Ende alsо ik daar op aanstonds gereed, en als met den mond open stond, om noch iets te seggen : voer hy sonder enige de minste tusschenposing voort, met het Gebed of Dankseggginge, tot besluit der handelingen; 't welk hy met verhevene stemme, om de mijne te verhinderen, uitsprak, en seer kort maakte.

Waarop ik, niet sonder ontroeringe mijns gemoeds opstaande, en vast henen gaande, seide, so ik best onthouden hebbe, ontrent dese eigene woorden.

D. Præses, of Broeders, *siet toe, dat u dit gebed niet zy tot sonde. Met wat aandacht of eerbiedigheid hebt gy gebeden in sulk ene confusie; 't Gebed misbruikende om my 't spreken te beletten? Spreekt gy waarlik billikheden, gy vergaderinge? oordeelt gy gereghtigheid, gy menschen kinderen? Is de sententie van de Synodus, die daar nagevolgd is, de reden geweest van de voorgaande veranderinge en herroepinge uwer sententie? Dit gelykt wel na dat Smids gelove, die geloofde wat de Kerk gelooft, en de Kerk wat hy geloofde: Alsо de Synodus conformeert sich met de Classis, en de Classis met de Synodus. Ik sal dit weereldkundig maken, dewyle gy met my en al de weereld spott.*

En daarmede ging ik uit; dese bejegening en dese woorden op verscher daad verhalende aan 8. a 10. personen, die ik quam te ontmoeten, ende bad om met my deselve te onthouden.

Donderdagh den 21. ten 9. uren voor noen, quamen aan myn huis de heeren Eversdijk en Molenaar, Predikant en Ouderling van mijne wijk, om my de Resolutie des Kerkenraads aan te seggen; 't welk sy deden in tegenwoordigheid van twee myner geburen, van my daar toe versocht; om getuigen te zijn van 't gene sy wedersijds souden horen : na dat de Kerkenraad uit, welke sy quamen, de geheele Classis gebracht hadde tot een herroep van 't gene sy te voren in mijne sake gedaan hadden, ende alsо op hare handelingen geen staat meer te maken.

Hunne boodschap was : dat de Kerkenraad, ontvangen hebbende de sententie der Synode, waar by ik van den dienst worde geremoveerd, geoordeeld heeft, dat ik volgens dien met stichtinge

niet

niet kan worden toegelaten tot de gemeinschap des H. Avondmaal: en daarom daar af worde *geſuſpendeerd*.

Gevraagd zijnde, hoe lange? ſo ſeide de Predikant, *tot dat de Kerkenraad ſatisfactie ſal hebben*. Maar d'Ouderling, dat hy niet en wiſte dat ſulx daar by geſeid was; en de Predikant wederom, dat het wel niet was uitgedrukt, maar nochtans na den gewoonliken ſtijl daar uit volgen moeſte.

Ik vraagde beiden, of de Kerkenraad dit dede op eigene autoriteit, als noch niet genoegh hebbende aan de ſententie der Synode: dan of het was uit hun kraght van Synodale Reſolutie? die my nochtans niet was bekend gemaakt, noch van de Synodus, noch van den Kerkenraad.

D. Everſdijk ſprak als voren; te kennen gevende, dat het een eigen werk des Kerkenraads was, en dat ſy oordeelden dit deel van cenſure tot haar te behoren, en dat die een gevolg was van de ſynodale Sententie.

Mijn antwoord was, dat ik my verwonderde over ſulk ene Reſolutie des Kerkenraads, ſo haaſtig genomen, by ſchaarſe overſtemminge, in ene vergaderinge die beneden 't halve getal der leden beſtond; ſonder my ſelf eens gehoord te hebben, of de ſynodale Sententie, daar ſy ſich op fondeerden, aan my te voren geinſinueerd.

Dat gelijk ik de Synodus (behoudens hare achtinge in andere dingen) in deſe ſake niet erkend hadde: ik den Kerkenraad noch minder konde erkennen; als zijnde onbevoegd om een vonnis, door den hoogſten Righter uitgeſproken, te verſwaren.

Dat het my wonderlik voorquam, ſo ik nu met ſtichtinge niet als lidmaat ſoude konnen aan 't H. Avondmaal deelachtig zijn; daar ik in 't midden deſen opſchuddingen het ſelf met ſtichtinge bediend hadde, met meer toeloop van volk en met meer devotie als te voren.

Eindelijk, dat ik Copy begeerde, ſo van de Reſolutie des Kerkenraads als der Synode: ende my ontrent de gemeinſchap des H. Avondmaals ſoude dragen ſo als ik my met God te rade gaande, in mijn gemoed, na reghte beproevinge mijns ſelfs, bevinden ſoude.

Siet daar, Kriſten Leſer, een kort en waarachtig verhaal van 't gene my in 15. maanden tyds bejegend is; 't welk omſtandiger verklaard, en door beſonderheden uitgebreid, noch veel byſterder luiden ſoude. Ik heb echter beſondere perſonen en derſelver handelingen hier geſpaard, op dat niemant reden hebbe ſich in 't minſte te beklagen. Doch dit weinige ſal genoegh zijn, om de gedachten der gelovigen af te trekken van alle menſchelike autoriteit, in 't ſtuk des geloofs; en alleen op God en ſijn Woord te doen ruſten: denkende dat de Leeraars niet en zijn de Kerk, maar de Gelovigen; en dat ſy die anderen prediken ſelve wel verworpelyk konnen zijn. *Tot de wet en het getuigeniſſe; ſo ſy niet en ſpreken na deſen woorde, het ſal zyn, datſe geenen dageraad ſullen hebben.* Jeſ. 8: 20. Ik ben en blyf een lidmaat van de Kerk, al werpen ſy my uit de Synagoge: *Myn Vader ende Moeder hebben my verlaten, maar de Heere ſal my aanneemen. Wacht op den HEERE, zyt ſterk; en hy ſal u lieder herte verſterken: ja wacht op den HEERE.* Pſal. 27: 10, 14.

Siet daar, Kriſten Leſer, een kort en waarachtig verhaal van 't gene my in 15. maanden tyds bejegend is; 't welk omſtandiger verklaard, en door beſonderheden uitgebreid, noch veel byſterder luiden ſoude. Ik heb echter beſondere perſonen en derſelver handelingen hier geſpaard, op dat niemant reden hebbe ſich in 't minſte te beklagen. Doch dit weinige ſal genoegh zijn, om de gedachten der gelovigen af te trekken van alle menſchelike autoriteit, in 't ſtuk des geloofs; en alleen op God en ſijn Woord te doen ruſten: denkende dat de Leeraars niet en zijn de Kerk, maar de Gelovigen; en dat ſy die anderen prediken ſelve wel verworpelyk konnen zijn. *Tot de wet en het getuigeniſſe; ſo ſy niet en ſpreken na deſen woorde, het ſal zyn, datſe geenen dageraad ſullen hebben.* Jeſ. 8: 20. Ik ben en blyf een lidmaat van de Kerk, al werpen ſy my uit de Synagoge: *Myn Vader ende Moeder hebben my verlaten, maar de Heere ſal my aanneemen. Wacht op den HEERE, zyt ſterk; en hy ſal u lieder herte verſterken: ja wacht op den HEERE.* Pſal. 27: 10, 14.